

КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА І КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА: ДОСВІД СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОЕКТУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Шостак В. М.

ВСТУП

Культурну політику доцільно відносити до соціального-історичного, історико-хронографічного та етнічного феноменів водночас. В цьому контексті можна вказати на формотворчі константи державотворчого розвитку: національна ідентичність, ідеологічна спорідненість, державно-соціальна синхронізація. Відтак, з'ясування культурно-термінологічного інструментарію незалежної України та дефініцій на кшталт «культурологія», «історія», «культура», «культурний простір» та «культурне управління», їх місця та ролі у сучасній ієрархії політико-культурної системи України та ЄС є надзвичайно актуальними в сучасних умовах.

Розпочаті із підписанням Угоди про асоціацію з ЄС від 21.03.2014 р. процеси Євроінтеграції зумовили необхідність приведення вітчизняної культурної політики до стандартів ЄС. Окрім внутрішніх законодавчих проєктів у контексті Євроінтеграції аналізу потребує міжнародне культурне співробітництво України – літературально-театральних, музичально-кінематографічних, інформаційно-культурних, мовно-пісенних та фольклорно-народних – є предметом додаткового науково-дискусійного вивчення та подальшого надання пропозицій щодо приведення окресленого вітчизняного культурного базису до концептуальних принципів правового регулювання, застосовних на загальносоюзному та регіональному рівнях у ЄС.

Додатковим підсистемним елементом культурної політики окремої країни сьогодення варто вважати право інтелектуальної власності. Останнім охороняються законні інтереси авторів – в т. ч., творів, фонограм, відеограм, виконавців і т. д. У даному контексті застосовним вбачається дослідження профільного вітчизняного законодавства – Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. (редакція від 05.01.2022 р.), а також міжнародного акту законодавства – Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів» № 995_051 від 24.07.1971 р. (редакція від 31.05.1995 р.).

Дослідження аспектів культурної політики України у контексті європейського виміру також доцільно провести крізь призму аналізу положень Основного закону – Конституції України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р. (редакція від 01.01.2020 р.), особливо – ст. 1, 3, 41 та 54 КУ, котрими встановлюється демократично-правовий режим об'єктів творчості (інтелектуально-літературної, авторської, морально-матеріальної тощо) як елементів культурно-політичної спадщини України.

Окремої культурно-політичної та мовно-етнічної значущості в контексті внутрішньодержавної та міжнародної «культуризації» України набуває аспект підписання П. Порошенком Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» № 2704-VIII від 25.04.2019 р. (редакція від 07.05.2022 р.).

Надзвичайно актуальними проблемами є визначення закономірностей культурної політики ЄС, окреслення загальних особливостей, принципів та специфіки культурної політики Союзу (окремих країн-членів) та її вплив на культурно-мистецьке життя України в умовах незалежності. Стратегічного і визначального значення набуває необхідність здійснення ефективної гуманітарно-інформаційної політики в умовах комплексної російської агресії проти України на усій її незалежній і суверенній території.

Серед проблем, які досліджуються є аналіз особливостей впровадження культурної політики України в контексті досвіду країн-членів ЄС крізь призму Угоди про асоціацію з ЄС від 2014 р., Основного закону – Конституції України, положень Закону України «Про культуру» № 2778-VI, непрофільних нормативно-правових актів (як-от Закон України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII, Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» № 2704-VIII), а також – аналіз особливостей культурно-національного прогресу України відповідно стратегічних стандартів культурної політики ЄС.

Предметом аналізу є суспільні відносини, що виникають в Україні та ЄС відносно впровадження регіональних та загальнонаціональних культурних політик, встановлення відповідних принципів, методів, засобів політико-культурного впливу на соціум.

Дослідження аспектів культурної політики України в контексті досвіду ЄС сприяє всебічному та ґрунтовному дослідженню історіографічних, понятійно-термінологічних, культурно-політичних аспектів реалізації історико-духовної політики Україною та ЄС. Результати дослідження можуть використовуватись в навчально-виховному процесі в закладах освіти, в практичній діяльності державних органів та територіальних громад. Висновки стануть корисними для всіх

зацікавлених громадян і будуть сприяти становленню демократичних цінностей в Україні.

1. Особливості культурної політики ЄС: загальний та регіональний рівні

Культурна політика ЄС на етапі усвідомлення і реалізації розуміється як сукупність духовних спадщин, надбань і об'єднану конгломерацію ідей, ідеалів та «рамок культури».

Іноземний науковий дискурс розуміє культурну політику ЄС у статичній та прогресивній варіаціях. Так, А. Літто – Монне переконана, що культурна політика ЄС має духовний та економічний підтексти генерації водночас. Вона торкається як ортодоксальних – мова, національна свідомість, культурна ідентичність, так і сучасно-ситуативних культурологічних ідеалів – «культури урядування» (державного управління та інституційного забезпечення функціонування соціальних інституцій), радіо та телебачення ЄС (інформаційно-телекомунікаційна культура) та охорони прав інтелектуальної власності на винаходи, наукові розробки, твори літератури, музики та архітектури¹.

К. К. Патель вводить поняття «Європейського культурного капіталу» як детермінуючого елемента культурологічної інтеграції 27 країн-членів ЄС у єдину культурно-інформаційну площину. Досліджуючи культурологічні цени розвитку ЄС як духовно-херітажного об'єднання держав, автор розділяє терміни «культурна політика» та «культурне управління», де першим є наративи управління херітажними надбаннями державними органами, а другим – власне специфічне спрямування (координація) даного управління культурними інституціями країн-членів ЄС².

За загальним правилом, культурна політика виступає генералізованим та прагматично-ідеальним утворенням. Так, К. Сарікакіс у дослідженні щодо комунікативних та медійних особливостей культурного простору ЄС³ відзначила деліберативну функцію культури як чинника позитивних державотворчих трансформацій в ЄС. Делібератія культури – запровадження медійно-інформаційного плюралізму, підтримання свободи преси ЄС та сприяння «вільному ринку»

¹ [Littoz-Monnet A. The European Union and culture. Manchester University Press, 2007.189 p.

² Patel K. K. The Cultural Policies of Europe : European capitals of culture and European Union since 1980s. Routledge, 2013. P. 48.

³ Sarikakis K. Media and Cultural Policy in the European Union. Brill, 2015. P. 121.

культурного простору ЄС (опція свободи творчості, свободи ІТ-сфери та свободи телебачення).

Єврокомісія розглядає культурну політику ЄС крізь призму єдності її складових частин (елементів–піднапрямків): так, на період 2019–2024 р. (т. зв. Програма ЄК 2019-2024) ними було визначено екологічну стабільність (аспект – реалізація Зеленого пакту для Європи 2019 р.); цифровий розвиток держав-членів ЄС (концепція-програма «Європа, придатна для цифрової ери»); соціально-просперетивну ідеологію (аспект фінансово-бюджетної стабільності ЄС як економічного союзу держав-членів); розвиток геополітичної ідеології (концепція «Сильніша Європа у світі»); риторичу соціальної рівності (концепція «Просування способу життя ЄС»); демократичний рух ЄС (напрямок «Новий поштовх для демократії ЄС»⁴).

Перша складова Програми ЄК 2019–2024 р. включає в себе забезпечення кліматичної нейтральності ЄС шляхом виконання положень Зеленого пакту для Європи 2019 р. (European Green Deal 2019), за яким до 2050 р. ЄС має амбіційно-програмні передумови для отримання статусу «кліматично нейтрального континенту».

До другої складової, генерованої Програмою ЄК 2019–2024 р. віднесено експансіювання цифрового розвитку країн-членів ЄС (включно із діджиталізацією та інформатизацією). Концепція-програма «Європа, придатна для цифрової ери» розподіляється на два піднапрямки – «Цифрове десятиліття Європи» та «Створення цифрового майбутнього Європи», метою яких є стимулювання бізнесу та населення до опанування цифрових компетентностей та створення людиноцентристського, сталого та розвиткового «цифрового майбутнього», а також – розвиток технологій ЄС відповідно ситуативних потреб та вимог населення.

Соціально-просперетивна ідеологія як підсистемний елемент культурологічної політики ЄС являє собою комплекс засобів, методів та принципів, що забезпечують функціонування ринкової економіки держав-членів Союзу. Остання, за риторикою ЄС, – шлях подолання бідності та соціальної нерівності, відтак, пріоритетом Єврокомісії є забезпечення сприятливого бізнес-інвестиційного клімату малих та середніх підприємств (МСП) задля «капіталізації» фінансової стабільності людського ресурсу (як розумово-демократичної, культурологічної надбудови). Інституційне забезпечення ідей соціально-ідеологічного

⁴ Council conclusion on the Work Plan for Culture 2019-2022 ST/14984/2018/INIT from 21.12.2018, EurLex. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018XG1221\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018XG1221(01))

благоденства в ЄС забезпечується роботою Економічного і валютного Союзу (Economic and Monetary Union).

Складова геополітичних наративів ЄС на міжнародній та загальносвітовій аренах розкривається через концепцію «Сильніша Європа у світі». Мета даної ініціативи Єврокомісії – глобалізація ролі ЄС як «політичного гравця», просування кліматичних, трудових та демократичних стандартів ЄС як уніфікованого культурологічно-політичного утворення.

Підсистемна складова соціально-рівнісних підходів ЄС як чинника культурологічної стандартизації передбачає закріплення цінностей справедливості, правового верховенства, гуманізму як критеріальних стандартів надання ЄС статусу політико-економічного «союзу спільних цінностей». Верховенство права визначається Єврокомісією як засадничий правовий та культурний пласт водночас.

Заключним елементом Програми ЄК 2019–2024 р. є демократизація ЄС як вільного об'єднання держав-членів. Культурний аспект даного процесу передбачає активну участь інституцій громадянського суспільства у виборчому процесі та аспектах персонального представництва (індивідуального волевиявлення) у двосторонніх відносинах із органами влади місцевого та загальносоюзного рівнів ЄС. Концепт передбачає посилене співробітництво Єврокомісії та Європарламенту задля забезпечення природних та позитивних прав громадян ЄС, а також – прав та свобод останніх як субелементу європейського культурного середовища.

Одночасно, безпосередньо культурна складова нормативного забезпечення стратегізації ЄС як херітажного об'єднання держав забезпечується Європейським порядком денним щодо культури 2007 р. (European Agenda for Culture, 2007, далі – Документом, Порядок або Порядок 2007) та Новим Європейським порядком денним щодо культури 2018 р. (New European Agenda for Culture, 2018 далі – Документ, Порядок або Порядок 2018), що враховують тенденції культурно-херітажного розвитку ЄС. Обидва документи спрямовуються Робочим документом Єврокомісії «Європейський порядок денний культури в глобалізованому світі» (European agenda for culture in a globalizing world).

Європейський порядок денний щодо культури 2007 р. затверджений Повідомленням Єврокомісії до Європарламенту, Ради Європи, Європейського економічного та соціального комітету та Комітету Регіонів від 10.05.2007 р., культуру визначено як гуманітарний, трудовий та соціальний інститут ЄС.

У Преамбулі Документу відзначено, що культура як феноменологічний конструкт потребує «визнання етнологічного розмаїття принципом рівності країн-членів ЄС» на засадах ідеї «Європа = культура» та навпаки. Документ затверджує роль культури як предтечі економічного та торговельного об'єднання держав-членів ЄС. Крім того, херітажний аспект культури ЄС визнається комплексною надбудовою, що включає в себе «спільну культурну спадщину, котра є результатом творчості, міграційних потоків та етнологічних обмінів протягом століть».

Відповідно Розділу 2 Європейського порядку денного щодо культури 2007 р. (Внесок ЄС в культуру), Єврокомісія визначає культурний простір ЄС як сукупність образотворчих, мистецьких та послугових наративів, що мають символіко-антропологічне значення та визначають ціннісно-традиційні орієнтації держав-членів ЄС, і, як наслідок, соціуму як громадянсько проактивної групи респондентного реагування. Рушієм означених тенденцій у Документі визначено глобалізовано-культурний обмін, що забезпечується свободою пересування як одним із основоположних принципів Договору про заснування Європейської спільноти (Treaty on the Functioning of the EU, 2009). До інших стандартів культурної політики ЄС, окреслених у Європейському порядку денному щодо культури 2007 р., можемо віднести сприяння культурним обмінам та транскордонному діалогу; екстраполяцію культурної діяльності та формування попиту на культурні блага; впровадження комунікативно-цифрових підсегментів споживання «культурного контенту»; врахування ідей глобалізації та інформатизації; акцент на створення міжкультурного, взаємоповнюючого суспільства.

Новий Європейський порядок денний щодо культури 2018 р. (New European Agenda for Culture 2018)⁵, затверджений Повідомленням Єврокомісії до Європарламенту, Ради Європи, Ради ЄС, Європейського економічного та соціального комітету та Комітету Регіонів від 23.05.2018 р., являє собою оновлений, глобалізований, інформаційно-стандартизований план дій країн-членів ЄС щодо розгалуження культурної спроможності Союзу.

Документом визначено правову основу генерації культуролого-політичних змін ЄС : ст. 3 Договору про ЄС (Consolidated version of the Treaty on European Union) завдання ЄС щодо продукування миру,

⁵ EC staff working document Accompanying to the Communication from the EC to the EP, the European Council, the EESC and CoR on a European Agenda for Culture in a globalizing world SEC/2007/0570 from 10.05.2007. EurLex. URL: <https://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1598955769302&uri=CELEX:52007SC0570>

свободи, європейських цінностей – включно із культурними) та ст. 167 Договору про функціонування Європейського Союзу (Treaty on the Functioning of the EU або TFEU), що передбачає обов’язок ЄС «сприяти культуризації держав-членів з повагою до їх національної та релігійної ідентичності та лейтмотивом охорони спільної культурної спадщини». Принагідно зауважимо, що п. 2–4 ст. 167 TFEU є карт-бланшем для здійснення будь-яких культурних змін в ЄС (зокрема, на інституційному рівні), адже визначають засади діяльності Союзу щодо забезпечення «культурного здоров’я», серед яких – експансія культурно-історичних надбань європейських народностей; охорона культурної спадщини загальносвітового значення; проведення некомерційних культурних обмінів; свобода літературної та художньої творчості як складник культурного самовираження автора та правового забезпечення інтелектуальної продукції на теренах ЄС.

Враховуючи вищевикладений конструкт–план культурної політики ЄС відповідно ст. 167 Договору про функціонування ЄС, логічним виглядає впровадження трьох стратегічних цілей Нового європейського порядку денного щодо культури 2018 р., визначених у Розділі 4 Документу. Відповідно п. 4.1 Порядку, перший об’єкт (ціль) – «соціальний вимір» – включає інтенсифікацію культурного співробітництва для реалізації ідей соціальної рівності та добробуту, а також – популяризацію культурної спадщини ЄС як «спільного ресурсу», що продукує спільні цінності, спільні історичні свободи та покликаний стандартизувати «вимір європейської ідентичності». Згідно п. 4.2 Порядку, другим об’єктом (ціллю) є «економічний вимір» – як підтримка культурно-освітньої та інформаційно-інноваційної творчості, мистецько-культурного та творчо-мисленнєвого процесів (включно із цифровим, підприємницьким та секторально-культурним розвитком населення), кінцевим результатом яких визначено «наповнення фінансової екосистеми ЄС». Наостанок, п. 4.3 Розділу 4 визначає «зовнішні виміри» культурної політики ЄС, як-от соціально-економічний (культура як чинник сталого розвитку соціуму) та міжкультурно-діалоговий (співпраця у сфері культурної спадщини) аспекти розвитку галузі.

Юридичним доповненням до Європейського порядку денного щодо культури 2007 р. (далі – Порядок 2007 р.) та Нового Європейського порядку денного щодо культури 2018 р. (далі – Порядок 2018 р.) є Робочий документ Єврокомісії «Європейський порядок денний культури в глобалізованому світі» (European agenda for culture in a globalizing world) від 10.05.2007 р. Першочерговою підставою створення Документу було прийняття Порядку 2007 р., проте певні

положення є застосовними щодо концептів культурної політики, встановлених Порядком 2018 р. Документом передбачено позиціонування культури фундаментальним елементом персоніфікованого розвитку та джерелом задоволення суспільно-соціальних потреб на кшталт приватного життя, фінансових потреб, сатисфакції від зайнятості (роботи) та впровадження балансу між даними елементами. Іншими стратегічно-цільовими основами Документу є підтримання культурологічного розмаїття та відповідь на глобалізацію (переважно, шляхом налагодження шляхів культурної співпраці між країнами-членами ЄС) із використанням туристського потенціалу Союзу як джерела фінансово-економічного збагачення⁶.

Засадничим принципом культурного розвитку ЄС, що пропонується вищеозначеним Робочим документом Єврокомісії «Європейський порядок денний культури в глобалізованому світі» (European Agenda for Culture in a globalizing world), є політика багатомовності (мультилінгвізму). Остання передбачає визнання офіційних 27 мов країн-членів ЄС (окрім англійської у якості «мови першого вибору» та мови інституційного / офіційного спілкування). Мова визначається Єврокомісією «прямим вираженням культури», заснованим на повазі до особистості, відкритості до інших культур, мовно-культурної толерантності та культурологічної солідарності (себто визнання культурних цінностей один одної усіма країнами-членами ЄС).

Наступним визначальним принципом державної культурної політики ЄС є її культурно-пріоритетне планування, для чого Рада Європи готує щорічні висновки (звіти) про виконання (розвиток) культурної політики. На основі означених даних та положень Нового європейського порядку денного щодо культури 2018 р. Єврокомісією створено Робочий план у галузі культури на 2019–2022 р. (Work Plan for Culture 2019–2022, далі – Робочий план 2019–2022) Work Plan for Culture 2019–2022, далі – Робочий план 2019–2022)⁷, яким передбачено динаміко-політичне культурне урядування із урахуванням принципів субсидіарності та пропорційності як державотворчих пріоритетів ЄС (Документ створено відповідно концептно-законодавчих культурних доктрин, викладених у Робочому плані у галузі культури

⁶ EC staff working document Accompanying to the Communication from the EC to the EP, the European Council, the EESC and CoR on a European Agenda for Culture in a globalizing world SEC/2007/0570 from 10.05.2007. EurLex. URL: <https://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1598955769302&uri=CELEX:52007SC0570>

⁷ Council conclusion on the Work Plan for Culture 2019–2022 ST/14984/2018/INIT from 21.12.2018. EurLex. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018XG1221\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018XG1221(01))

2015–2018 р. (Work Plan for Culture 2015–2018) та Робочому плані у галузі культури 2011–2014 р. (Work Plan for Culture 2011–2014)).

Основними лейтмотивами Робочого плану у галузі культури на 2019–2022 р. (Work Plan for Culture 2019–2022) визначено шість концептуально-розвиткових тенденцій: культурно-херітажна послідовність (стійкість); культурна єдність; формування «екосистеми» культурної підтримки митців, творців та культурно-поєднаних осіб ЄС; запровадження ідей гендерної рівності; генерація та стандартизація міжнародних культурних зв'язків; визнання культури «рушієм сталого розвитку».

Культурно-херітажна послідовність (стійкість) ЄС визначається як урізноманітна конгломерація проявів культури та творчості, інтелекту та звичаїв етносів країн-членів Союзу. До її складу відносять археологічні пам'ятки, твори мистецтва, літературні, музичні та аудіовізуальні твори, а також – знання, практики та традиції громадян ЄС. Робочий план 2019–2022 визначає культурний простір ЄС важелем економічного зростання, соціальної єдності та робочої зайнятості. Крім того, політики та програми Єврокомісії щодо даного курсу підтримуються ініціативою «Креативна Європа» (передбачає культурне, медійне та міжсекторальне / транснаціональне співробітництво держав-членів ЄС та партнерів); Erasmus+, «Європа для громадян» (Europe for Citizens) як визначники дослідницько-інноваційного, освітнього, регіонально-політичного розвитку ЄС як єдиначального конгломерату культурного співробітництва. Інституційне забезпечення даної ініціативи здійснюється через діяльність Ради міністрів освіти, молоді, культури та спорту ЄС (Council of Ministers for Education, Youth, Culture, & Sport). На додаток, з 2019 р. в ЄС працює Комісія з питань культурної спадщини, що надає рекомендаційно-перспективні висновки щодо розвитку культурно-херітажної свідомості країн-членів Союзу. До його складу входять власне держави-члени ЄС, асоційовані країни, організації громадянського суспільства, міжнародні культурні організації та профільні (галузеві) інституції (установи) ЄС. Юридичне унормування комплексу вищевказаної діяльності відбувається шляхом реалізації (дотримання) положень Європейського плану дій щодо культурної спадщини 2018 р. (European Framework for Action on Cultural Heritage), що передбачає створення «інклюзивного культурного середовища» ЄС на засадах цілісної інтеграції, доказової політики та врахування позицій зацікавлених сторін⁸.

⁸ European Commission. Strategic framework for the EU's cultural policy. EU official website. URL: <https://culture.ec.europa.eu/policies/strategic-framework-for-the-eu-cultural-policy>

Аспекти культурної єдності також забезпечуються в ЄС шляхом концептуалізації «культурної єдності». Остання покликана нівелювати аспекти соціальної нерівності, політико-культурного популізму та радикалізації інфопростору ЄС. Підпрограма спрямована на забезпечення проактивності та обізнаності населення щодо термінів культурної ідентичності, соціально-економічної сталості тощо. Єврокомісія працює над сприянням культурі та культурному простору ЄС на засадах забезпечення соціального діалогу із представниками громад та територій Союзу, сприяння культурним ініціативам ЄС як чиннику демократизованого прояву індивідуальних можливостей громадян ЄС. Нормативне забезпечення даного напрямку генерується шляхом діалогів із громадянським суспільством: в 2016 р. Єврокомісією було ініційовано міжкультурний комунікативний діалог в поєднаному культурному просторі та означено роль культури як інклюзивно-об'єднавчого складника (фактора) для населення ЄС та мігрантів (біженців), що отримують у Європі соціальний притулок; у період 2017–2018 р. Єврокомісією було введено термін (поняття) «соціальної інклюзії» як демократичного, людиноцентристського прояву культурологічної політики ЄС; у 2019 р. акцентуація Єврокомісії щодо культурної політики спрямовувалася на процесах інтеграції біженців та мігрантів до культурного простору ЄС та позиціюванні (просуванні) культури в периферійних («неміських») локаціях ЄС⁹.

В свою чергу, формування т. зв. «культурної екосистеми» ЄС включає в себе підтримку Єврокомісією митців, культурних та творчих професіоналів країн-членів Союзу через ініціативи фінансування – зокрема, в рамках програми «Креативна Європа» (Creative Europe) та політичного проєкту ЄС “FLIP” (Finance, Learning, Innovation and Patenting – Фінанси, навчання, інновації та патентування), що спрямовується та координується Єврокомісією. Субпрограмою ініціативою інформаційної підтримки «культурних осіб» ЄС є платформа Creatives Unite, що, окрім іншого, передбачає активність громадянського суспільства Союзу як «конструктора творчих екосистем» в рамках підпрограмної цілі – діалогу «Голос культури» (Voices of Culture Dialogue). Відмітимо, що в рамках реалізації Робочого плану у галузі культури на 2019–2022 р. Єврокомісія здійснила дослідження статусу та умов праці митців, культурних та творчих професіоналів, та, опираючись на дослідження Європарламенту щодо статусу митців у Європі 2006 р. (European

⁹ Communication from the EC to the EP, the European Council, the EESC and CoR A New European Agenda for Culture COM 2018/267 final from 22.05.2018. P. 78. *EurLex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1527241001038&uri=COM:2018:267:FIN>

Parliament's 2006 study on the Status of Artists in Europe), проводить паралель-порівняння умов праці (творчості) даної категорії осіб із рамковими приписами, визначеними в ЄС пріоритетно-керівними для реалізації¹⁰.

Четвертим «стовпом» культурно-політичного простору ЄС, що регулюється Робочим планом у галузі культури на 2019–2022 р., є забезпечення прецеденту гендерної рівності. У рамках підініціативи функціонує Стратегія гендерної рівності 2020–2025¹¹, запроваджена Єврокомісією, передбачає досягнення ідей персонально-реалізаційної еквалітетності жінок та чоловіків у політичному та соціальному вимірах. До завдань Стратегії 2020–2025 також віднесено припинення гендерної дискримінації; боротьбу із гендерними стереотипами; усунення гендерних розривів на ринку праці; прецедентне запровадження гендерно збалансованого середовища у ЄС. Дана Стратегія має внутрішній (виключно ЄС) та зовнішній (ЄС та міжсекторальна / міжнародна / міжнаціональна політики ЄС щодо реалізації принципу гендерної рівності у країнах-партнерах) аспекти реалізації. Інституційно-законодавче забезпечення даних ідей в ЄС відбувається шляхом імплементації Програми «Прозора оплата» (Pay Transparency), спрямованої на встановлення гідних рамок трудової винагороди для обох статей (юридичне обґрунтування – Пропозиція Єврокомісії до Директиви Європарламенту щодо посилення застосування принципу рівної оплати за тождождну працю або рівноцінної трудової винагороди для чоловіків та жінок через механізми забезпечення оплатно-трудождої прозорождої COM/2021/93 від 04.03.2021 р.), а також – Пропозиції Єврокомісії до Директиви Європарламенту щодо боротьби із насильством відносно жінок та домашнім насильством від 08.03.2022 р.

Наступною концепцією, що реалізується в ЄС відповідно Робочого плану у галузі культури на 2019–2022 р., є генерація міжнародних культурних відносин. Правовою першоосновою, зокрема, виступає Конвенція ЮНЕСКО про охорону та сприяння різноманіттю форм культурного самовираження 2005 р., а також – раніше згадані Європейський порядок денний щодо культури 2007 р. та Новий Європейський порядок денний щодо культури 2018 р. В свою чергу, процедурно-ідеологічною основою даного стигмату виступає Спільне повідомлення до Європарламенту та Ради Європи Назустріч стратегії

¹⁰ European Commission. Creative Europe Programme. *EU official website*. URL: <https://culture.ec.europa.eu/creative-europe> P. 92.

¹¹ Gender Equality Strategy 2020–2025 Communication from the EC to the EP, the European Council, the EESC and CoR A Union of Equality : Gender Equality Strategy 2020–2025 COM/2020/152final.EurLex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0152>

ЄС щодо міжнародних культурних відносин JOIN/2016/029 final від 08.06.2016 р.¹², котре до шляхів (стратегій) унормування культурного простору ЄС відносить продукування потенціалу культури та творчості для сталого соціально-економічного розвитку ЄС; сприяння миру та боротьба з радикалізацією міжнародних відносин крізь призму міжкультурного діалогу як індикатора ціннісно-культурного розмаїття країн-членів Союзу та поваги до прав людини як лейтмотиву діяльності ЄС; посилення культурно-херітажної співпраці на громадянському, локально-культурного, державно-культурному та політико-стратегічному рівнях її організаційної генерації (приклад – культурне партнерство ЄС із країнами-партнерами, країнами-кандидатами на членство в ЄС – зокрема, Україною – через ініціативу Єврокомісії «Європейська політика сусідства» (European Neighbourhood Policy), що у 2015 р. була представлена ЄК сумісно із Верховним представником ЄС відповідно ініціативи “ENP Review”.

У контексті ситуативно-законодавчої політики ЄС щодо пропагування сталого культурно-херітажного простору слід згадати нещодавню ініціативу Єврокомісії із пропозицією Європейської рамкової програми дій щодо культурної спадщини від 2018 р. (European Framework for action on cultural heritage 2018)¹³, якою пропонувалося «забезпечити вплив відповідальних культурних інституцій ЄС на соціально-громадянський діалог суспільства та держави» у питаннях історико-духовного співробітництва.

Регіональна специфіка окремих країн щодо регулювання культурного життя є прикладом конкретного втілення та реалізації основних принципів ЄС. Успішний досвід соціокультурного проектування в країнах Європи може бути вивчений і задіяний в українських умовах..

Культурологічне поле управління Німеччини представлене інституційним та нормативним управлінням. Інституційне управління – компетенція Федерального уряду (Federal Government), Федерального культурного фонду Німеччини (Kulturstiftung des Bundes), Культурного фонду земель (Kulturstiftung des Lander), Фонду мистецтва (Stiftung Kunstfonds), Фонду виконавських мистецтв (Fonds Darstellende Kunst) та Німецького літературного фонду (Deutscher Literaturfonds). Означені процеси управління будуються на двох принципах: «федерального моделювання» (децентралізація, субсидіарність, плюралізм) із

¹² JOINT Communication to the EP and the Council Towards and EU strategy for international cultural relations JOIN/2016/029 final. *EurLex*. URL: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=JOIN%3A2016%3A29%3AFIN>

¹³ Publications Office of the EU. European Framework for action on cultural heritage, 2018. *POEUofficialwebsite*. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5a9c3144-80f1-11e9-9f05-01aa75ed71a1>

компетенцією муніципалітетів та земель утримувати культурні об'єкти, заклади та надавати пропозиції щодо розвитку культурного простору окремих територій Німеччини; «державного нейтралітету» (свобода мистецтва, автономія та самоврядність культурних установ та організацій, захист від зловживання «культурологічною компетенцією» та пропагування соціально орієнтованої культурної політики закріплюються у Конституції Німеччини та профільному законодавстві¹⁴.

Фахове управління німецьким культурним простором здійснюється Федеральним культурним фондом Німеччини (місцерозташування – Галле, заснування – 2002 р.), до прямих обов'язків котрого віднесено сприяння інноваційному сучасному мистецтву та культурним проектам і програмам, що діють на міжнародному рівні, а також – когенерує мистецько-дисциплінарні проекти у рамках міжнародного співробітництва Німеччини з державами-партнерами. До його компетенції також належить пряме фінансово-економічне забезпечення культурно-пов'язаних фондів Німеччини¹⁵.

Іншим органом галузево-культурного управління в Німеччині є Культурний фонд земель (заснування – 1988 р.). Прямі компетенційні зобов'язання останнього – допомога німецьким музеям, бібліотекам, архівам щодо придбання творів мистецтва та культурних цінностей. Окрім фінансових внесків щодо експансіювання культурно-духовної складової Німеччини, Фонд здійснює комплексні експертно-культурні консультації та допомагає знаходити експертно-спонсорських склад щодо проведення нових «культурних стартапів» на території Німеччини. До компетенції Фонду також віднесено розгляд питань культурної політики – яскравим прикладом може бути просвітницька ініціатива «Діти до Олімпу» 2015 р. (Children to the Olympus, 2015), якою здійснено пропагування ідей співпраці та кооперації дітей та молоді, синхронізації підлітків у світовий культурний простір, заохочення співпраці освітнього сектору із органами державної влади та громадянським суспільством щодо продукування сталого культурно-духовного та херітажно-етнічного середовища¹⁶.

Складова юридико-правової охорони культури в Німеччині представлена Основним законом (Конституцією Німеччини) та галузевими законами. Відтак, Конституція Німеччини передбачає

¹⁴ UNESCO. Cultural governance in Germany, 2012. UNESCO official website. URL: <https://en.unesco.org/creativity/policy-monitoring-platform/cultural-governance-germany>

¹⁵ Menger, P. M. et al. European cultural policies and the “creative industries” tum. Handbook of Research on Creativity, Edward Elgar, 2013. № 32. 20 p.

¹⁶ Kulturstiftung des Bundes. 7th Children to the Olympus! Congress, 2015. KDB official website. URL: https://www.kulturstiftung-des-bundes.de/en/programmes_projects/heritage_and_education/detail/7th_children_to_olympus_congress.html

захист свободи мистецтва як культурної надбудови, а концепція вільного розвитку мистецтва як культурологічного феномену охороняється Законом про німецьку національну бібліотеку (The Act on German National Library), Законом про авторське право (Copyright Act), Законом про соціальне страхування митців (Artists' Social Insurance Act) та ін.

Особливості державної культурної політики Німеччини З. Веснер визначає як суспільно орієнтовану акцію Федерального уряду та профільних культурних органів Німеччини, спрямовану на демографічний розвиток, стабілізацію міграції, встановлення окресленої системи соціально-суспільних цінностей, пропагування фінансового розвитку посередництвом творчості, фінансово-економічного зростання та відповідність вимогам (стандартам) цифровізації¹⁷.

Управлінська модель Франції є державноорієнтованою – органи влади формуються законодавчу та регулятивну політику в культурній галузі. Відповідно до Конституції Франції¹⁸, культура – невід’ємна частина загального розвитку (включно із соціальним та економічним) та ключовий фактор забезпечення якості життя та самореалізації громадян. На рівні Основного закону також передбачено проведення мовної політики: захист французької (як офіційної мови республіки) та франкомовних спільнот та інших мов Франції (регіональна, нетериторіальна, мова жестів).

Органом профільної компетенції у Франції є Міністерство культури та комунікацій (Ministry of Culture and Communication), що відповідає за реалізацію державної та урядової культурної політики. Реалізація Міністерством галузевих культурних програм відбувається шляхом «прямої регуляції» (законодавства) та «побічного фінансування» (державних коштів, виділених Міністерству в якості дотаційно-субвенційних та видаткових фінансових надходжень). Пряма компетенція Міністерства передбачає ініціювання «культурних» законів та положень, а також – контроль та нагляд за їх дотриманням профільними інституціями муніципалітетів. Побічними компетентностями Міністерства є реалізація ініціатив, спрямованих на стандартизацію та нормування мистецької діяльності та її інкорпорацію з іншими державами-членами ЄС.

Деякі міністерства беруть участь у певних сферах культурної політики опосередковано (Міністерство Європи та закордонних справ – налагодження міжнародних зв’язків та уніфікація міжнародного

¹⁷ UNESCO. Culture for Development Indicators (CDIS). *UNESCO* official website. URL: <https://en.unesco.org/creativity/activities/cdis> P. 443.

¹⁸ Constitute. France's Constitution of 1958 with Amendments through 2008. Constitute, 2022. URL: https://www.constituteproject.org/constitution/France_2008.pdf?lang=en

співробітництва, нормування туризму; Міністерство освіти – встановлення навчальних стандартів для надавачів та здобувачів освіти відповідно).

Нормативне забезпечення культурної політики Франції є комплексно-розгалуженим. Кодексом спадщини зі змінами від 25.11.2018 р. (Heritage Code, consolidated version as of 25.11.2018) визнається ключовим документом культурно-політичної кодифікації. У Книзі I визначено термінологічно-понятійний апарат (загальні положення) щодо культурної спадщини (ст. L. 111-1 – L. 111.-7); Книга II окреслює концепти збереження, захисту, класифікації культурно-історичних пам'яток та підстави криміногенізації несанкціонованих дій щодо останніх (ст. L. 211-4 – L. 214-5); Книгою III стандартизовано статус бібліотек та музеїв як об'єктів культурного простору Франції (ст. L. 410-1 – L. 410-4); Книга IV термінологізує історичні пам'ятки у якості історико-херітажних надбань та класифікує види кримінальної відповідальності за неправомірні дії щодо них (ст. L. 622-1 – L. 624-7)¹⁹.

В свою чергу, конкретизовані механізми юридично-кримінальної відповідальності за порушення «культурної етики» представлено у Кримінальному кодексі Франції (Penal Code, редакція від 01.09.2022). Останнім передбачено відповідальність за розкрадання культурних цінностей (ст. 311-4-2), незаконні дії щодо публічних колекцій зі значним культурно-історичним підтекстом (ст. 226-13, ст. 322-1 та ст. 322-4-1), порушення цілісності культурно-історичних, херітажно-духовних пам'яток (ст. R. 645-13)²⁰.

Загальним кодексом громадської власності Франції (General Code of Public Property, остання версія від 01.01.2022 р.) визначаються предмети суспільно-херітажного простору, що становлять культурний інтерес (ст. L. 2112-1), невідчужуваність об'єктів історико-культурної власності (ст. L. 3111-1 та L. 3111-2) та статус товарів, що не є об'єктами херітажно-культурних надбань народу Франції (ст. L. 3211-19)²¹.

Митним кодексом Франції (Customs Code, версія від 18.09.2022 р.) встановлено презумпцію заборони вивезення національних надбань або культурних цінностей (ст. 215 b), а також – відповідальність за митно-культурні правопорушення (ст. 414)²².

¹⁹ France. Heritage code (consolidated version as of 25.11.2018). *WIPO IP Portal*. URL: <https://wipolex.wipo.int/en/legislation/details/18525>.

²⁰ French Penal Code. Version from 01.09.2022. *Legifrance*. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006070719>

²¹ French General Code of Public Property. Version from 01.01.2022. *Legifrance*. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006070299>

²² French Customs Code. Version from 18.09.2022. *Legifrance*. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006071570/>

Узагальнене, проте контекстне юридичне значення для культурно-правового поля Франції мають положення Цивільного кодексу (Civil Code, версія від 01.09.2022 р.), якими концептуалізовано форми права власності (включно із культурним об'єктом, ст. 552), право власності безпосередньо на скарб як об'єкт історико-херітажних надбань (ст. 716) та особливості придбання (набуття у власність) культурно спорідненого майна за договорами купівлі-продажу (ст. 2276–2279)²³.

Федеральна структура Швейцарії передбачає, по-перше, двоаспектне адміністрування галузі (Федеральне відомство культури – The Federal Office of Culture FOC та Рада мистецтв Швейцарії Pro Helvetia); по-друге – багатоаспектність фінансування різних культурних програм (створення, виробництво, архівування творів, об'єктів культурної творчості різними кантонами – Цюріхом, Женевою, Берном, Базелем та ін.)²⁴.

Федеральне відомство культури Швейцарії (The Federal Office of Culture – FOC) відповідає за федеральну культурну політику, а також – за сприяння, збереження та передачу культурного розмаїття. Орган спрямовує та координує мистецьку творчість у сфері образотворчого мистецтва, кіно, музейно-колекційної справи; забезпечує збереження історико-херітажних пам'яток та пропагує опанування «культурної освіти». Головний офіс FOC знаходиться у фактичній столиці Швейцарії – м. Берн.

Рада мистецтв Швейцарії – Pro Helvetia – орган, що контролює поширення швейцарської культури за кордоном. На території 26 кантонів Швейцарії він сприяє міжрегіональному культурному обміну та мистецькій творчості. Штаб-квартира знаходиться у м. Цюріх.

Крім того, Федеральне відомство культури Швейцарії (The Federal Office of Culture), Рада мистецтв Швейцарії (Pro Helvetia) займаються контролем культурної діяльності (політики) Швейцарії закордоном спільно із Федеральним департаментом закордонних справ (FDFA)²⁵.

Нормативною основою культурної політики Швейцарії варто визначити три документи – Федеральну конституцію Швейцарії (Federal Constitution, у версії від 01.01.2000 р.), Закон про мови 2007 р. (Language Act, 2007), Федеральний закон про розвиток культури

²³ French Civil Code. Version from 01.09.2022. *Legifrance*. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006070721>

²⁴ Swiss Constitution. Version from 01.01.2000. The Federal Assembly The SwissParliament. URL: <https://www.parlament.ch/en/%C3%BCber-das-parlament/how-does-the-swiss-parliament-work/Rules-governing-parliamentary-procedures/federal-constitution>

²⁵ Swiss Federal Act on the Promotion of Culture 2009. Compendium (cultural policiesandtrends). URL: https://www.culturalpolicies.net/country_profile/switzerland-1-1/P.272-273.

(Federal Act on the Promotion of Culture, Закон про сприяння культурі) від 2009 р. Основним законом (Конституцією) від 2000 р. встановлено обов'язки державних компетентних органів щодо просування культури Швейцарії закордоном (ст. 54), підтримання освітньої політики (ст. 69), форсування мовної політики (ст. 70), розвитку кіноіндустрії (ст. 71), захисту та збереження національної історико-культурної спадщини (ст. 78). Законом про мови 2007 р. (Language Act, 2007) унормовано питання співвідношення франкомовної та німецькомовної частин Швейцарії. Федеральний закон про розвиток культури (Federal Act on the Promotion of Culture) від 2009 р. визначає шляхи реалізації освітньої політики (ст. 69 Федеральної конституції Швейцарії), а також – конкретизує федеральні повноваження у галузі культурної політики та відповідну компетенцію кантонів, визначає аспекти фінансового керівництва культурним сектором Швейцарії (підпрограма “Culture Dispatch) та окреслює контекст міжнародного культурного співробітництва Швейцарії із державами-партнерами²⁶.

Перспективу імплементації підходів країн Європи та ЄС як об'єднання 27 незалежних держав щодо культурологізації національного простору Україною доцільно розглядати крізь призму процесів Євроінтеграції, розпочатих Україною у 2014 р., а також – положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС²⁷ (культурологічний аспект) та національного законодавства у кореляції із вищенаведеними аспектами нормування культурної політики країн-членів ЄС.

Відтак, главою 24 Угоди про асоціацію з ЄС під назвою «Культура» (ст. 437–440 Угоди) встановлено принципи співробітництва між Україною та ЄС у культурній галузі, до яких віднесено міжкультурний діалог, когенерацію інтересів громадянського суспільства, пропагування культурно-ідентичнісних підходів та двостороннє збереження і примноження культурно-херітажних надбань. Відповідно до Глави 23 «Освіта, навчання та молодь» (ст. 430 Угоди), інтеграція «свободи культурно-мовного аспекту» є одним із завдань України на шляху до синхронізації із політико-правовою доктриною ЄС. Згідно Глави 16 «Туризм» (ст. 400 Угоди), Україна і ЄС передбачили двостороннє співробітництво щодо культурної спадщини як певного «коду самобутності» та визначника державності.

²⁶ Swiss Language Act 2007 (Federal Act on the National Languages and Understanding between the Linguistic Communities). Version from 31.12.2009. The Federal Council (Federal Law). URL: <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2009/821/en>

²⁷ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони № 984_011 від 21.03.2014 р. (ред. від 30.11.2015). *Відомості Верховної Ради*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

Порівняння предметно-реального впровадження деяких із даних підходів Україною та ЄС доцільно провести через аналіз «Програми Єврокомісії 2019-2024» та Стратегії розвитку культури України 2015–2025 р. Перший концепт на офіційному рівні ЄК визначає порядок інституційного втілення екологічної стабільності через реалізацію Зеленого пакту для Європи 2019 р.; аспект цифрового розвитку держав-членів ЄС; концепти організації соціально-орієнтованої ідеології із рівними правами та можливостями усіх верств населення; розвиток геополітичної ідеології та підвищення статусного сприйняття ЄС у світі; концептуалізацію риторики соціальної рівності та демократичного руху ЄС із можливостями вільного розвитку чоловіків та жінок без ознак дискримінації і порушень фундаментальних прав людини.

Водночас, аналогічна Стратегія розвитку культури України 2015–2025 р.²⁸ є лише робочою програмою, що визначає вектори розвитку вітчизняного культурного простору. Пропозиції (як-от тісне співробітництво Міністерства культури та інформаційної політики України із Міністерством освіти і науки України щодо формування єдиного культурно-мовного, культурно-освітнього та стратегічно-херітажного національного простору) несуть виключно рекомендаційний характер, адже надаються недержавним утворенням. Шляхами подолання зазначених неузгодженостей може стати унормована на рівні Кабінету Міністрів України ініціатива Міністерства культури та інформаційної політики України щодо стандартизації та систематизації культурно-просперитивних, соціально-демократичних та правових концепцій, викладених у Програмі ЄК 2019–2024 р. Україною як кандидатом на членство у ЄС, що інтегрується у політико-соціальний простір ЄС шляхом підвищення соціальної, політичної та правової культури внаслідок державно-реформаторських ініціатив.

Концепції міждержавного та міжнародного культурного співробітництва України та країн-членів ЄС мають відображатися у галузевих нормативно-правових актах – Законі України «Про культуру», Законі України «Про охорону культурної спадщини», Законі України «Про туризм» тощо.

Вітчизняна доктринальна думка відзначає декларативність, статичність Закону України «Про культуру» № 2778-VI та відносить даний нормативний документ лише до «частково концептуалізованої версії» Основ законодавства України про культуру від 1992 р. (наразі нечинний). Відповідно п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про культуру», в

²⁸ Стратегія розвитку культури України 2015–2025 р. Робоча група «Культура – 2025. Платформа для змін». URL: https://undiasd.archives.gov.ua/doc/news/2015_07_15/2015_07_15_02.pdf

Україні діє т.зв. «базова мережа закладів культури» – конгломерація об'єктів історико-херітажної спадщини та цінностей (надбань) етнокультурного простору незалежно від форм власності (державна, комунальна)²⁹.

Означений вище підхід контрастує із теорією культурологічного управління в ЄС, що здійснюється за «відпускним», «гуманним» принципом: об'єкти культурного простору, залежно від призначення та специфіки, підпадають під охоронну юрисдикцію компетентних органів (у Німеччині узагальнене управління культурним простором здійснює Федеральний уряд та Федеральний культурний фонд Німеччини, галузеве – Культурний фонд земель, Фонд мистецтва, Фонд виконавських мистецтв та Німецький літературний фонд). В Україні, на відміну від даного прикладу, основний масив культурологічної компетенції сконцентровано в межах Міністерства культури та інформаційної політики України, що ускладнює багатогалузевий та всеаспектний розвиток вітчизняного культурного простору та «директивізує» останній. Відтак, рецепція ідей Німеччини щодо урізноманітненої інституційної диверсифікації вітчизняного культурного простору виглядає для України варіантом вирішення внутрішньої міжкультурно-розвиткової нестабільності.

В цьому контексті варто проаналізувати положення Закону України «Про охорону культурної спадщини» № 1805-III³⁰ та Кримінального кодексу України № 2341-III³¹, частково порівнявши наявні у них механізми захисту культурних об'єктів із аналогічно означеними у національному законодавстві Франції.

Так, ст. 12 Закону № 1805-III встановлює опцію екскурсійного відвідування даних пам'яток за погодженням із органом управління або відповідно охоронного договору. В свою чергу, відповідно Кодексу спадщини Франції (Heritage Code, 2018), мають визначатися підстави кримінальної відповідальності за несанкціоновані дії щодо об'єктів історико-культурної спадщини, в тому числі, під час публічних показів або разово-екскурсійних відвідувань (ст. L. 211-4 – L. 214-5). Дані положення відсилають до Кримінального кодексу Франції (Penal Code), де законодавець конкретизує імовірний склад злочинів: розкрадання

²⁹ Закон України «Про культуру» № 2778-VI від 14.12.2010 р. (ред. від 07.10.2022 р.). *Відомості Верховної Ради*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>

³⁰ Закон України «Про охорону культурної спадщини» № 1805-III від 08.06.2000 р. (ред. від 31.05.2022 р.). *Відомості Верховної Ради*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>

³¹ Кримінальний кодекс України № 2341-III від 05.04.2001 р. (ред. від 06.11.2022 р.). *Відомості Верховної Ради*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

культурних цінностей (ст. 311-4-2), незаконні дії щодо публічних колекцій зі значним культурно-історичним підтекстом (ст. 226-13, ст. 322-1 та ст. 322-4-1), порушення цілісності культурно-історичних, херітажно-духовних пам'яток (ст. Р. 645-13). Дослідження положень Кримінального кодексу України, в свою чергу, дозволяє говорити про кримінальну відповідальність за незаконне привласнення майна, що наділене історико-культурною цінністю (ст. 193 ККУ); криміногенність контрабандних дій щодо об'єктів історико-культурної херітажності (ст. 201 ККУ); відповідальність за руйнування, часткове або повноцінне пошкодження об'єктів культурної спадщини (ст. 298 ККУ). Вищенаведена компарація демонструє семантичність законодавчого мислення лише у питаннях недоторканості об'єктів культурної спадщини (ст. Р. 645-13 Кримінального кодексу Франції та ст. 298 Кримінального кодексу України). Водночас, невіршеними залишаються питання збереження цілісності культурних цінностей та порядку проведення публічних показів (виставок) щодо вітчизняних та закордонних об'єктів культурного простору на території України. Стилистику експансіювання кримінальної відповідальності за т. зв. «культурні злочини» можна було б запозичити саме із законодавства Франції – країни-оплоту культурно-духовного простору Європи.

Порівнюючи вітчизняне культурно-індуковане законодавство із аналогічним у Швейцарії, доцільно сконцентруватися на мовному питанні. Як відомо, Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» № 2704-VIII від 25.04.2019 р. (ред. від 07.05.2022 р.)³², підписаний п'ятим президентом України П. Порошенком, встановив базисно-стандартизовані підходи до пропагування, експансіювання та «культивації» української мови як єдиної мови офіційного спілкування та мови першого вибору для населення під час спілкування приватного (останній аспект – диспозитивний та генерується відповідно сутності нормативного акту). Однак, питання мономовності, означене у даному Законі України, а також – у ст. 7 Закону України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017 р. (ред. від 27.10.2022 р.) щодо здійснення освітнього процесу виключно державною мовою, подекуди контрастують із підходами мультилінгвізму, до яких закликає ЄС та які використовують його держави-члени (наслідком прийняття Закону України «Про освіту», приміром, стали заяви офіційних представництв Угорщини та Польщі щодо порушення прав етномовних меншинств, котрі проживають на території України).

³² Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» № 2704-VIII від 25.04.2019 р. (ред. від 07.05.2022 р.). *Відомості Верховної Ради*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>

Прецедент із Законом про мови (Language Act, 2007) Швейцарії, яким вдалося урегулювати розбіжності між франкомовною та німецькомовною частинами населення (кантонами) свідчить про опцію офіційного Києва звернутися до подібної мовно-культурної концепції у майбутньому задля прискорення інтеграції у «простір багатомовності» ЄС. Культурна політика ЄС як економічного та культурно-політичного об'єднання 27 держав-членів спрямовується та координується переважно Єврокомісією, а також – шляхом співробітництва Єврокомісії із Європарламентом, Радою Європи тощо. Демократичні, соціально-правові та політико-соціальні наративи культурної політики ЄС реалізуються крізь призму положень Європейського порядку денного щодо культури 2007 р. (European Agenda for Culture 2007), Нового Європейського порядку денного щодо культури 2018 р. (New European Agenda for Culture 2018), а також – Програми Єврокомісії 2019–2024 р., що визначає конструкти рівності, верховенства права, соціально-солідарного середовища як стандарти культурної політики ЄС.

Регіональна специфіка культурної політики окремих країн ЄС розкривається через сукупність інституційних (Німеччина та компетенція Федерального уряду, Федерального культурного фонду Німеччини, Культурного фонду земель, Фонду мистецтва, Фонду виконавських мистецтв та Німецького літературного фонду), нормативно-правових (Франція та профільні акти законодавства – Кодекс спадщини зі змінами від 2018 р., Загальний кодекс громадянської власності Франції зі змінами від 01.01.2022 р.) та культурно-ідеологічних наративів (Закон про мови 2007 р. – Language Act 2007 Швейцарії та пропалована останнім ідея двомовності та / або мультимовності).

Інтеграція України до культурного простору ЄС передбачає першочергове виконання положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС від 21.03.2014 р. (у ред. від 30.11.2015 р.) та вищеозначених культурологічних ідеологій, притаманних ЄС як співтовариству незалежних держав та окремим державам-членам ЄС зокрема. Пріоритетним є створення власної Культурної програми або Культурної стратегії на офіційному рівні, встановлення меж відповідальності за протизаконні дії щодо культурної спадщини, демократизацію суспільства на нормативному та доктринальному рівнях.

2. Європейські проекти в Україні та державна політика управління культурно-мистецьким простором в умовах російської агресії

Нормування культурної політики України у контексті європейського виміру та Євроінтеграції як урядово-управлінської константи та

українського цивілізаційного вибору реалізується крізь призму положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (статті, що визначають «культурне спрямування» України – Глава 24 «Культура» та Глава 16 «Туризм» Угоди), а також – норм, викладених у програмах міжнародного співробітництва формату «Україна–ЄС», що акцептовані Міністерством культури та інформаційної політики України.

В цьому контексті слід виокремити наступні двосторонні проекти Україна-ЄС: «Креативна Європа» (Creative Europe), ратифікована Україною 03.02.2016 р.; проєкт CDIS (Culture for Development Indicators); проєкт COMUS (Community-Led Urban Strategies in Historic Towns); проєкт «Побачити Україну» (Docudays).

Наймасштабнішим культурним проєктом європейської оригінації в Україні є Програма «Креативна Європа» (Creative Europe)³³. У ЄС дана ініціатива застосовується як координатор культурно-креативної складової країн-членів. Ключові положення проєктно-програмного рішення – захист, розвиток та екстраполяція культурно-лінгвістичної диверсивності, а також – культурно-креативної різнобічності країн-членів ЄС. В рамках підпрограм ініціативи «Креативна Європа» – «Культура» та «Медіа» відповідно – відбувається забезпечення духовно-херітажного та медійно-інформаційного просторів у державах-підписантах Програми. В Україні, де підписання-імплементация Програми «Креативна Європа» відбулося 19.11.2015 р., субпрограмний «культурно-медійний механізм» реалізується крізь призму проведення організаційно-навчальних, фестивально-ярмаркових та аудиторно-цільових ініціатив щодо рекультываційної інтеграції України до культурного простору ЄС.

Участь у програмі «Креативна Європа» для України має три ієрархічні «віхи впровадження» – культурне співробітництво Україна-ЄС із Україною як асоційований членом Союзу (2014 р. – 2022 р.); культурне співробітництво Україна-ЄС із Україною як країною-кандидатом на членство у ЄС (статус, схвалений 27 країнами-членами ЄС від 23.06.2022 р.); культурне співробітництво Україна-ЄС із Україною як юридично повноправною країною-членом ЄС (перспективно-лонгаційний аспект, умова досягнення – виконання Україною усіх положень (вимог) Угоди про асоціацію з ЄС у політичній та економічній площинах). Відзначимо, що перші два роки (2016–2018 рр.) участь у програмі «Креативна Європа» коштувала Україні символічний 1 євро; наразі (2022 р.) «вартість» культурної інтеграції України до родини ЄС складає 0,5 млн. євро/рік із плановою участю у сумарно

³³ European Commission. Creative Europe Programme. *EU official website*. URL: <https://culture.ec.europa.eu/creative-europe>

восьми підгалузях ініціатив «Культура» та «Медіа» (по чотири програмних креації). Відповідно Угоди між Урядом України та Єврокомісією про участь України у програмі «Креативна Європа», розмір членського внеску матиму тенденцію до щорічного перегляду на підставі сумісних (спільних) консенсуальних домовленостей означених сторін Договору.

В свою чергу, проєктом CDIS (Culture for Development Indicators)³⁴, що реалізується в рамках двосторонніх відносин виду «Україна-ЄС», нормованих Східним партнерством (Eastern Partnership), демонструється роль культури як конструктора та ініціатора сталого суспільного розвитку. Факти, дані та інноваційна культурно-історична методологія є джерелом дослідження особливостей моно- та мультикультурних розвиткових циклів, притаманних країнам-членам ЄС та країнам, що перебувають на стадії імplementовано-європейської інтеграції (Україна, Молдова, Грузія та ін). Індикаторами CDIS є, зокрема, ценз успішності «інтеграції культури в національних стратегіях розвитку»; економічний, освітній та соціальний розвиток; реалізація «принципів гендерної рівності»; особливості «комунікації та культурної спадщини» тощо.

Наступна програма – спільний проєкт ЄС та Ради Європи COMUS (Community-Led Urban Strategies in Historic Towns)³⁵ являє собою впровадження алгоритмів сприяння державно-владним та місцево-самоврядним органам у стратегізаційному оновленні культурно-херітажних об'єктів пропорційно сучасним культурологічним вимогам із можливостями соціально-економічного розвитку історичних міст східної Європи (включно із Україною). Програма також базується на ідеях покращення умов життя та якості життєвого середовища шляхом впровадження «культурної демократії» – правосуб'єктності народу у питаннях культурно-муніципального та економічного розвитку громад та територій країн Європи. Ініціатива розглядає культурну спадщину як трансформаційно-економічний ресурс для туризм-економічної позитивної диверсифікації. За його результатами у 2017 р. українські міста Луцьк, Жовква та Прилуки презентаційно окреслили дорожні карти планово-стратегічного, проєктно-ідейного та аналітичного розвитку.

Врешті-решт, проєктом «Побачити Україну» від Docudays та Ініціативи відкритого суспільства для Європи (OSIFE – Open Society Initiative for Europe, 2018 р.) здійснено практичну екстраполяцію культурного продукту України до країн-членів ЄС (Німеччина,

³⁴ UNESCO. Culture for Development Indicators (CDIS). *UNESCO official website*. URL: <https://en.unesco.org/creativity/activities/cdis>

³⁵) Council of Europe (EU). The COMUS (Community-Led Urban Strategies in Historic Towns). Council of Europe official website. URL: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/comus/>

Франція, Іспанія, Італія та Греція). Інформативна ініціатива була представлена фільмами, арт-виставками та дискусіями на тему України як незалежної, демократичної та соціальної держави. Контекстуалізація «реальності України» опосередковано забезпечувалася розмовними зустрічами із вітчизняними правозахисниками та громадськими активістами. Окрім кіночастини, в рамках проекту «Побачити Україну» 04.12.2018 р. у м. Париж (Франція) було проведено виставку під назвою «Порожній п'єдестал» (англ. – An Empty Pedestal) автора О. Михеда. Документальна хронографія є метафорично-ретроспективним поясненням генерації національної ідентичності України (від 1991 р.), витоків українських суспільних цінностей та українських історіографічних наративів. Досліджено генеративні аспекти «Революції Гідності» 2013–2014 рр. (Revolution of Dignity) та її впливу на контекстування української державності. Крім того, у рамках проекту «Порожній п'єдестал» О. Михедом визначено риси «ідеального лідера», «ідеального громадянина» та «ідеального суспільства» України як, власне, локацій, що повинні займати сформовані у вітчизняному культурному просторі «порожні п'єдестали».

Розвиток культурно-мистецької політики України в умовах здобуття незалежності варто розглядати крізь призму профільного нормативного інструментарію – зокрема, Основ законодавства України про культуру 1992 р. (ретроспективний аспект), Закону України «Про культуру» (аспект сьогодення) та Закону України «Про охорону культурної спадщини» (ідеологічно-історичний аспект), а також законодавства спорідненого – Закону України «Про туризм», Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», Закону України «Про освіту».

Концепти розвитку культурного простору України були закладені Основами законодавства України про культуру 1992 р.³⁶ Нормативно-правовий акт містить методологічно-правові, економіко-соціальні та організаційно-прикладні наративи влаштування культурного простору, що імплементовані та інкорпоровані у Закон України «Про культуру».

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про культуру» № 2778-VI, пріоритетом національної культурної політики є просування вітчизняного херітажного продукту – себто культурно-ціннісних орієнтовних концепцій, що визначають блага і вирізняльні риси культурно-соціального влаштування України. Вищезначена константа кореспондує продемократичному руху України до

³⁶ Основи законодавства України про культуру № 2117-XII від 14.02.1992 р. (ред. від 12.01.2011 р.). *Відомості Верховної Ради*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2117-12#Text>

еврородини – т. зв. «відпускна культура», нормування та пріоритезація котрої відбувається «на місцях», відповідає державно-управлінській теорії «децентралізації», що є одним із наріжних каменів виконання Україною Угоди про асоціацію з ЄС.

І. Хлебосолов³⁷ вважає, що Закон України «Про культуру» № 2778-VI частково зберігає директивні важелі управління культурною індустрією України, означені наразі нечинними Основами законодавства України про культуру 1992 р. Наприклад, теорія «відпускнуго управління культурним простором» за стандартами ЄС нівелюється відсутністю у даному нормативному документі норм прямої дії. Підзаконних нормативно-правових актів, що реалізовували б статичні положення Закону України «Про культуру» № 2778-VI на практично-прикладному рівні вітчизняної культурологізації, теж не наявно. Відтак, управління культурними активами України подекуди здійснюється за пострадянською моделлю «вертикального регулювання», де Міністерство культури та інформаційної політики, окрім прямих обов'язків щодо спрямування та координації вітчизняних херітажних складових, певним чином директивізує останні через наявність де-факто повноцінних меж для єдиноначального управління (відповідно до ст. 4-2 Закону України «Про культуру» № 2778-VII, саме Мінкульт відповідає за стандартизацію «мінімальної культурної послуги», таким чином визначаючи ценз, динаміку та траєкторію культурно-духовного розвитку нації).

Зaujаємо також, що профільне законодавство України у галузі культури відзначається високим цензом колізійності. Так, цілком дерегульованою є сфера хорового мистецтва України як вітчизняного фольклорно-духовного надбання. Знаходячись у прямій залежності від творчих тенденцій, депріоритетність даного сегменту породжує його часткову нормативізацію за аналогією закону (так, ст. 7 Закону України «Про культуру» презюмує концепцію свободи творчості як визначника культурологізації соціуму). Однак, важливість хорово-обрядових виконань для формування однорідного та єдинно-ретроспективного простору культури України нівелюється економічними та творчо-фінансовими пріоритетами приватної пісенності. Означеним піддається сумніву цілісність та «спадкоємність» вітчизняного культурно-музичного продукту.

Разом з тим слід відзначити позитивні складові Закону України «Про охорону культурної спадщини» № 1805-III, яким законодавець встановлює специфіку провадження організаційно-правових та

³⁷ Хлебосолов І. Теоретико-методологічні засади державного регулювання національного культурного простору. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*. 2017. С. 48.

економіко-соціальних основ традиціонування національного культурного здобутку. Преамбулою даного Закону процес охорони культурної спадщини визначено пріоритетною державно-владною та місцево-самоврядною ініціативою. Дієвим елементом вітчизняної урядової політики щодо об'єктів культурної спадщини може стати т.зв. «музеєфікація» – процес, що передбачає імplementоване використання національної культурної спадщини у якості екскурсійно-відвідувальницького активу (абз.16 ч. 1 ст. 1 Закону № 1805-III).

В свою чергу, національний культурний простір в галузі туризму координується Законом України «Про туризм» № 324/95-ВР³⁸. Абзацом 4 ст.1 Закону національний туристичний продукт де-факто визначається субскладовою культури України. Відповідно до ст. 3 даного Закону, об'єкти культурної спадщини (як туристичні дестинації) віднесено до туристсько-ресурсних об'єктів України. Також відмітимо, що до формально-видових інваріацій туризму у ст. 4 Закону № 324/95-ВР законодавцем віднесено культурно-пізнавальний туристичний продукт. Згідно із ст.6 Розділу II (Державна політика та державне регулювання в області туризму) Закону № 324/95-ВР, завданням владно-урядового апарату виступає пріоритезація туризму в якості економіко-культурної надбудови. Статтею 13 Розділу 3 (Безпека туризму) Закону № 324/95-ВР встановлено презумпцію ототожнення туристичного ресурсу із об'єктом культурно-херітажних та навколишньо-природних надбань етносу. Водночас, у ст.25 Закону № 324/95-ВР туристсько-екскурсійну складову реалізації рекреації віднесено до т. зв. «культурно-історичного» та «природного фонду, що підлягають нормативно-правовій та юридичній охороні. Також, виходячи із логіки законодавця, туризм є соціальним явищем, що підлягає доктринально-теоретичному дослідницькому інтересу на засадах встановлення меж граничних навантажень на історико-херітажні та навколишньо-природні об'єкти. Підтверджується доктринально затверджений рівень спорідненості понять «туризм» та «культура» для вітчизняного культурного поля. В умовах самостійного державотворення, туризм є складовою культури, важелем економіко-фінансового бюджетного наповнення та позитивної диверсифікації «культурного виробництва», що координується законодавцем незалежної України як рекреаційно-культурне джерело отримання міжнародно-культурного та міжнародно-туристичного визнання.

³⁸ Закон України «Про туризм» № 324/95-ВР від 15.09.1995 р. (ред. від 16.10.2020 р.). *Відомості Верховної Ради*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>

Неповною мірою вирішеним на теренах України наразі залишається питання запровадження єдиної державної мовної політики. По-перше, Основний закон – Конституція України встановлює презумпцію багатомовності та, зокрема, захист і вільнорозвиткове функціонування російської та інших мов спілкування (ч. 3 ст. 10 КУ). Дане положення, хоч і є продемократичним, створює плацдарм для «мовних розхитувань» та певної «мовної полеміки». Як результат, у 2012 р. було прийнято Закон України «Про засади державної мовної політики» № 5029-VI, яким фактично встановлювалися цензи «українсько-російської двомовності», адже російська мова та мови нацменшин наділялися аналогічним формально-обсяговим статусом публічного та приватного користування. Позитивним антагоністом даному нормативно-правовому акту варто вважати згаданий раніше Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» № 2704-VIII від 25.04.2019 р., що передбачає статус української мови як мови офіційного, публічного, державно-владного та публічно-управлінського спілкування. Окрім того, даним Законом передбачено проектування всерівневої україномовності в сфері освіти (школи, заклади вищої освіти).

Вищеокреслене зумовлює необхідність звернути увагу на Закон України «Про освіту» № 2145-VIII³⁹ на предмет мовно-культурної цензовості. Стаття 7 Закону встановлює презумпцію викладання, здобуття та надання освітніх послуг виключно українською мовою. Позитивними обставинами даної конотації є популяризація державної мови та створення передумов використання української мови як «культурного коду нації» у процесі здобуття освіти різними віковими, етнічними та популяційними групами населення України. Негативна проекція положення ст. 7 Закону № 2145-VIII Закону знаходить прояв у обмеженні прав нацменшин, що навчаються в Україні. Зокрема, таку думку у 2017 р. (після прийняття нормативно-правового акту) висловили Угорщина, Польща, Румунія та ін. як країни із «мовно-етнічним інтересом» щодо процесу захисту прав власного етносу. Потрібно зазначити, що даний Закон має двополярний ценз сприйняття – адже забезпечує тенденції внутрішньокультурного мовного розвитку, проте водночас створює передумови до дезінтеграції України із країнами-членами ЄС (де питання багатомовності – мультілінгвізму – є однією із ключових державно-управлінських культурологічних надбудов, створених та керованих Єврокомісією).

³⁹ Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017 р. (ред. від 27.10.2022 р.). *Відомості Верховної Ради*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

В Україні наразі не наявно офіційно-профільної «культурної програми», якою визначались би порядок, структура та алгоритми впровадження питань херітажного розвитку. Стратегії розвитку культури України 2015–2025 р., створена Робочою групою «Культура-2025. Платформа для змін.», лише теоретично визначає аспекти галузевого співробітництва Міністерства культури та інформаційної політики України із Міністерством освіти і науки України щодо формування єдиного культурного простору, проте внаслідок необов'язковості та недирективності даного акту законодавства його практично-прикладна реалізація унеможливлена. Таким чином, процес реалізації культурологічних концептів на рівні державного управління в Україні зведено до реалізації законів Мінкультом.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС від 21.03.2014 р. (у редакції від 30.11.2015 р.) містить не лише політичну та економічну частини, але й визначає аспекти освітньо-мовної та культурно-спортивної інтеграції України до родини ЄС. Додатковим проявом культурологізації вітчизняного суспільного простору можна вважати процеси розбудови громадянського суспільства та соціального діалогу, що отримали імплементаційні передумови відповідно до Глави 27 Угоди про асоціацію з ЄС (Співробітництво з питань громадянського суспільства). Викладені у ст. 443-445 Угоди концепти, а саме – опція моніторингу виконання державними інституціями України положень Угоди про асоціацію, історико-культурного усвідомлення України як самостійної херітажно-ї одиниці її громадянами та населенням держав-членів ЄС, означення ціннісно-орієнтаційних наративів ЄС як демократично-соціального об'єднання держав громадянами України – кореспондують загальноправовим теоріям гуманізму та людино-центризму як засадничим політико-доктринальним ідеологіям ЄС.

Європейський цивілізаційний вибір України, ознаменований підписанням Угоди про асоціацію з ЄС, сегментовано вплинув на зміни внутрішньої та зовнішньої політики. Пропагування української культури, зокрема, відобразилося у Законі України «Про внесення змін до деяких законів України щодо частки музичних творів державною мовою у програмах телерадіоорганізації» № 1421-VIII від 16.06.2016 р. Відповідно положень нормативного акта, 25% пісень (7:00–14:00 та 15:00–22:00) та 50+% радіопрограм повинні були транслюватися державною мовою. Останні квотні збільшення датовані 08.11.2018 р., коли ценз української пісенності було підвищено до 35% у вищезначені часові проміжки⁴⁰.

⁴⁰ Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо частки музичних творів державною мовою у програмах телерадіоорганізації» № 1421-VIII від

Важливим юридично унормованим рішенням-дорожною картою щодо пропагування національної культурної свідомості слід вважати Указ Президента України «Про стратегію сталого розвитку Україна-2020» № 5/2015 від 12.01.2015 р. Документом окреслено реформи та державно-управлінські наративи, необхідні для встановлення в Україні європейських соціально-суспільних стандартів. Реформи культурного середовища – це, зокрема, рекультивациі міжнародної активності України як члена міжнародно-академічного та культурно-громадського середовища. Додаткового нормування, згідно Указу № 5/2015, потребують аспекти державно-управлінського забезпечення національної культурної галузі⁴¹.

Вагомою складовою постевроінтеграційної культурної політики України (2014 р. – 2022 р.) варто вважати реструктуризацію політико-соціальних атавізмів. Так, декомунізаційна політика України в цей період виражена Законом України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» № 317-VIII (2015 р.) 8. Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки»⁴², яким остаточно заборонено радянські символи, комунізм як політико-правовий режим, визначено статус Української повстанської армії (УПА) та інших організацій як борців за національну ідентичність та ідеологічно-екзистенційну незалежність. Похідною від даної законодавчої ініціативи стало прийняття Мінюстом України директивного рішення про заборону участі у всіх формах виборів (місцеві, парламентські, президентські) Комуністичної партії України (КПУ). Інституційно-дефінітивна сегментація декомунізаційних процесів в Україні знайшла відображення у демонтажі пам'ятників та перейменуванні населених пунктів, районів, вулиць міст України тощо. Перехід агресії РФ проти України у повномасштабний формат від 24.02.2022 р. став передумовою підписання Президентом України Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заборони політичних партій» № 2243-IX від 03.05.2022 р. (Закон України «Про заборону проросійських партій»).

16.06.2016 р. *Відомості Верховної Ради*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1421-19#Text>

⁴¹ Степанова, О. Концептуальні засади розвитку і становлення національного культурного простору України : монографія. НПУ Драгоманова : Київ, 2017. 416 с.

⁴² Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» № 317-VIII від 09.04.2015 р. (ред. від 01.01.2020 р.). *Відомості Верховної Ради*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19#Text>

Даним нормативно-правовим актом такі політичні партії визнаються фактором соціальної, демократичної та суспільної дестабілізації внутрішньодержавної ситуації.

Окремим перспективно-розвитковим положенням у період 2014–2022 р. для культурного простору України стало т. зв. «мовне питання». На загальнокультурному рівні дане питання реалізовано Указом Президента України № 156/2018 від 31.05.2018 р. «Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння створенню єдиного культурного простору України»⁴³. Нормативний акт, зокрема, передбачає комплекс освітніх, інформаційно-телекомунікаційних, теле- та радіопрограмних заходів щодо популяризації української мови як державної. Передбачається також застосування інноваційних культурних індустрій державною мовою (відеодублювання, кінематографічний дубляж, медійна, книговидавнича, літературна репродукція). Окрім «власне мовного» питання, Указом Президента № 156/2018 встановлено закономірності вітчизняної культурної політики (концепт «доступ до культурної спадщини як національного культурного надбання»; положення «культурне розмаїття як субелемент культурно-інтегративного руху України до європейської культурної спільноти; конструкт «державно-владне та місцево-самоврядне комп'ютерне забезпечення державною мовою».

Логічним продовженням вищенаведених мовно-культурних ініціатив на державно-владному рівні стало підписання Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» № 2704-VIII, яким директивовано вищезначені положення щодо мовної політики у контексті їх державно-інституційної реалізації. Закон, як було підмічено, визначає українську мову культурно-ієрархічним, системотвірним складником українського етносу. Відповідно, метою нормативного акта є посилення ролі державної мови у соціально-політичному, побутово-соціальному, територіально-цілісному та національно-безпековому сегментах державотворення. Окрім того, мовну політику визнано джерелом захисту прав, свобод та законних інтересів українців як історико-етнічного угруповання, що проживає на території України та інтенсифікує внутрішні та міжнародні процеси державності. Отже, Україна та ЄС активно співпрацюють у різних галузях культурного простору, що підтверджено Главами 16, 23, 24, 25 Угоди про асоціацію з ЄС від 21.03.2014 р.

⁴³ Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння створенню єдиного культурного простору України» № 156/2018 від 31.05.2018 р. *Відомості Верховної Ради*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156/2018#Text>

(ред. від 30.11.2015 р.) – зокрема, туризму; освітньо-навчального підсегменту; власне культури; сфери молодіжно-спортивного розвитку; пропагування цензів та «кордонів» громадянського суспільства. Крім того, культурне співробітництво формату Україна–ЄС виражене кризь призму програми «Креативна Європа» (Creative Europe, ратифікована в Україні 2015 р.), що передбачає проведення організаційно-навчальних, фестивально-ярмаркових та аудиторно-цільових ініціатив щодо рекультиваційної інтеграції України до культурного простору ЄС; проєкту CDIS (Culture for Development Indicators), що функціонує в рамках Східного партнерства (Eastern Partnership) та визначає культуру складником та конструктом сталого суспільно-соціального розвитку; проєкту ЄС та Ради Європи COMUS (Community-Led Urban Strategies in Historic Towns), яким передбачено культурологічну інтеграцію деяких українських міст (Луцьк, Жовква, Прилуки) до стратегічних та аналітично-розвиткових цензів сучасності; проєкту «Побачити Україну» від Docudays та Ініціативи відкритого суспільства для Європи (OSIFE – Open Society Initiative for Europe, 2018 р., що впроваджує системну інтеграцію вітчизняного культурного продукту на терени країн-членів ЄС та власне ЄС як політико-соціальної та культурної надбудов водночас.

Державна політика в культурно-мистецькому житті в роки незалежності України відзначається нормативно-правовою директивацією та деякими інституційними неузгодженостями. Так, Закон України «Про культуру» № 2778-VI, хоча й містить інноваційно-культурну термінологію («свобода культурної творчості», «культурний простір України»), не позбавлений «одержавлення» та узурпованого контролю владно-урядовим апаратом. В свою чергу, деякі сфери народно-культурної творчості (як-от хорове мистецтво) підлягають охороні виключно за аналогією закону (концепція «свободи творчості», означена Законом України «Про культуру»). Культурна політика також стоосується сфер туризму (Закон України «Про туризм» № 324/95-ВР) та мовного простору, що отримав значну державну підтримку внаслідок Революції гідності та державно-інтеграційних перетворень, розпочатих із підписанням Угоди про асоціацію з ЄС (Указ Президента № 156/2018 від 31.05.2018 р. «Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння створенню єдиного культурного простору України», Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» № 2704-VIII тощо).

Зміна пріоритетів в умовах російсько-української війни 2014–2022 р. відзначається відновленням складових національної культурної ідентичності: символіки, мови, освітньої стратегії. Так,

заборону націонал-соціалістичних атрибутів та захист української спільноти від прорадянських, імперських нарративів встановлено відповідно до Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» № 317-VIII; пропагування мовно-культурної політики здійснено крізь призму Закону України «Про освіту» № 2145-VIII (українська мова як єдина мова офіційного навчання); Указу Президента України № 156/2018 від 31.05.2018 р. «Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння створенню єдиного культурного простору України» та Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» № 2704-VIII, що пропагують концепт єдиноначальності статусу української мови як історико-культурного, суспільно-корисного, політико-соціального надбання українського етносу, що забезпечується суспільну консолідацію та національно-територіальну безпеку України.

ВИСНОВКИ

Теоретичний апарат культурно-наукової термінології відзначається багатоскладною концептуалізацією у вітчизняних та зарубіжних джерелах. Поняття «культура», відповідно науково-культурологічної думки України, визначено як «цінності та ідеали ретроспективного історико-соціального значення» (І. Хлебосолов), поєднано-залежного від держави (В. Чернець) та регіонально-загальнонаціональними культурними звичаями (О. Гриценко). Закордонний науковий простір пропонує розглядати термін «культура» як комплекс культурно-політичних дій, інкорпорованих державно-владними та місцево-самоврядними органами (П.–М. Менгер), що має теоретико-комунікативний підтекст (К. Леві-Стросс) та передбачає наявність «культурних меж» та «культурних формацій», що виражені в усвідомленні культури як феномену соціальної дійсності (Ф. Ван дер Плог). Термін «культурна політика» визначається вітчизняною культурологічною доктриною як комплекс державних менеджмент-управлінських програм щодо врегулювання культурної, музейної, науково-освітньої та релігійної сфер (В. Панченко, О. Степанова, Р. Недзельський); в свою чергу, зарубіжна доктрина наділяє даний феномен нерозривністю зв'язку із культурним простором (Т. Ледесмекі, К. Меттокс).

Нормативне регулювання та принципово-закономірності аспекти культурної політики у ЄС забезпечуються цілісністю на рівні загальносоюзному, та відпускним демократизмом – на рівні конкретно-державному. Відтак, на рівні ЄС директування відбувається шляхом

ініціатив Єврокомісії: Програми ЄК 2019–2024 р., Європейського порядку денного щодо культури 2007 р. (European Agenda for Culture 2007), Новим Європейським порядком денним щодо культури 2018 р. (New European Agenda for Culture 2018), Договором про заснування Європейської спільноти 2009 р. (Treaty on the Functioning of the EU, 2009), Робочий документ Єврокомісії «Європейський порядок денний щодо культури в глобалізованому світі» 2007 р. (European agenda for culture in a globalizing world). Даними нормативно-правовими акти феномен «культура» визнається в ЄС джерелом задоволення суспільно-соціальних потреб, а власне складниками культури Європи вважаються цензи соціальної, мовної та ідеологічної рівності, засновані на «європейських цінностях» – демократизмі, правому верховенстві, повазі до природних і позитивних прав громадян (свобода слова, свобода творчості, свобода самореалізації). Приклади Німеччини, Франції та Швейцарії демонструють, що реалізація культурної політики передбачає виконання різноманітних ініціатив: мистецьких (приклад – Культурний фонд земель Німеччини – Kulturstiftung des Lander як профільна інституція), власне культурно-херітажних (приклад – Загальний кодекс громадської власності Франції (General Code of Public Property від 01.01.2022 р. як нормативно-правова основа) та мовних (приклад – Закон про мови Швейцарії від 2007 р. – Language Act 2007) як юридичне підґрунтя демократичної двомовної політики відповідно кантонів та мультілінгвістичних вподобань, ієрархованих згідно одноіменної політики ЄС, а саме – Єврокомісії.

Державна культурна політика України в часи незалежності відзначається строкатістю та змінністю наративів. Основи законодавства України про культуру від 1992 р. визначали базові стандарти вітчизняної культурологізації, літературної, писемної та фольклорної творчості, пропагуючи значне «одержавлення», а відтак – сегментування, спрямування та координацію культурно-соціальною відповідно та пропорційно потребам державного апарату. Законом України «Про культуру» № 2778-VI, в свою чергу, було запроваджено підхід часткової демократизації владно-культурного контролю, проте через відсутність у законодавчому акті норм прямої дії деякі його положення залишаються незастосовними на практично-прикладному рівні. Закон України «Про охорону культурної спадщини» № 1805-III встановлює прецедентно-процедурні алгоритми «використання» культурно-стійких надбань України цивільним та цивільно-фаховим (професійним) населенням у освітньо-пізнавальних цілях. Натомість, відліковувати фактологічно-предметний культурний прогрес на рівні державного управління доцільно із Революції гідності та початку збройної агресії

РФ проти України із анексією Криму (початок 2014 р.). Ключовими перспективами і можливостями слід виокремити всебічну популяризацію та просування культурологічної освіченості державних органів, соціальних інституцій та населення (Указ Президента України «Про стратегії надійного розвитку Україна-2020» № 5/2015 від 12.01.2015 р.); української мови як державної (Указ Президента України № 156/2018 від 31.05.2018 р. «Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння створенню єдиного культурного простору України», Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» № 2704-VIII); виключне використання української мови у освітній сфері (Закон України «Про освіту» № 2145-VIII).

Практичні дії державно-владного апарату України щодо змістовної відповідності вітчизняного культурного простору до стандартів ЄС повинні включати «відпускане, гуманне культурологічне управління» (приклад – наявність у Німеччині органів спеціально-галузевої юрисдикції – Культурного фонду земель, Фонду мистецтва, Фонду виконавських мистецтв), що, своєю чергою, координуватиметься Міністерством культури та інформаційної політики України як профільним органом культурологічної стандартизації суспільства. Гіпотетично-позитивними змінами може стати також перепрофілювання Кримінального кодексу України щодо конкретизації складу т. зв. «культурних злочинів» та розширення кримінально-караного санкціонування останніх (за прикладом Кримінального кодексу Франції) та стандартизацію положень Закону України «Про освіту» № 2145-VIII щодо зняття «мовної напруги» із країнами-сусідами, що є членами ЄС (Польща, Угорщина) шляхом модернізації концептів «політики одномовності» на основі євроорієнтованих мультилінгвістичних, демократичних стандартів.

АНОТАЦІЯ

В даному розділі монографії аналізуються особливості вітчизняної культурної політики в умовах Євроінтеграції. Досліджено позитивні та негативні культурні видозміни, окреслені Законом України «Про культуру». Виокремлено концепти культурної політики Європейського Союзу. Визначено специфіку розвитку культури України на шляху руху до повноправного членства у ЄС. Проаналізовано положення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС на предмет двосторонніх культурних зносин та процесів. Визначено аспекти соціально-економічного розуміння культури як самоврядної політичної одиниці за правом ЄС. Побічно окреслено інструменти впровадження в Україні

мультикультурного середовища. Визначено аспекти впливу Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» на формування вітчизняного культурного простору відповідно тенденцій ЄС.

Відмічено, що стилістично семантичною ініціативою, що враховує глобальні, державні та стратегічно-політичні видозміни культурного сектору в ЄС, варто вважати генеровану та координовану Єврокомісією та Радою Європи ініціативу – Культурні плани роботи. Культурне розмаїття країн-членів Союзу забезпечується підтримання пріоритетно-національної культурної складової окремої держави на засадах стратегічності, пропорційності, субсидіарності та безперервного співробітництва.

Визначено, що, на сьогодні, актуальності для державотворчих процесів європеїзації України набуває нормативне забезпечення культури статусом інструменту реалізації ціннісних потреб людини. Подібна стратегія вказує на зв'язок між громадянином України, культурою держави та вітчизняним етносом.

Література

1. Гриценко О. П. Культурний простір і національна культура : теоретичне осмислення та практичне формування. Київ : Інститут культурології НАМ України, 2019. 256 с.

2. Про культуру : Закон України від 14.12.2010 р. № 2778-VI (ред. від 07.10.2022 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення: 05.05.2023).

3. Про охорону культурної спадщини : Закон України від 08.06.2000 р. № 1805-III (ред. від 31.05.2022 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> (дата звернення: 07.05.2023).

4. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 р. № 2704-VIII (ред. від 07.05.2022 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення: 07.05.2023).

5. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР (ред. від 16.10.2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 07.05.2023).

6. Про внесення змін до деяких законів України щодо частки музичних творів державною мовою у програмах телерадіоорганізації: Закон України від 16.06.2016 р. № 1421-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1421-19#Text> (дата звернення: 07.05.2023).

7. Про освіту : Закон України від 27.10.2022 р. № 2145-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 10.05.2023)

8. Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки : Закон України від 09.04.2015 р. № 317-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19#Text> (дата звернення: 11.05.2023)

9. Конвенція ООН про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини 1972 р. (ред. від 04.10.1988 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_089#Text (дата звернення: 10.05.2023)

10. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини 2003 р. (ред. від 06.03.2008 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d69#Text (дата звернення: 11.05.2023)

11. Кримінальний кодекс України № 2341-III від 05.04.2001 р. (ред. від 06.11.2022 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 10.05.2023)

12. Особливості сучасного організаційного та законодавчого забезпечення менеджменту культурної галузі в Україні : аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД)., 2011. URL :<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniyrozvitok/osoblivosti-suchasnogo-organizacijnogo-ta-zakonodavchogo> (дата звернення: 08.05.2023)

13. Недзельський Р. П. Розвиток національного культурного простору в умовах трансформаційних змін сучасності. *Мистецтвознавчі записки*. 2019. № 35. С. 71–78.

14. Олійник О. Ф. Культурний простір, комунікація, місто : співвідношення понять. *Теорія та історія культури*. 2019. № 20. С. 169–177.

15. Основи законодавства України про культуру № 2117-XII від 14.02.1992 р. (ред. від 12.01.2011 р.). *Відомості Верховної Ради*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2117-12#Text> (дата звернення: 09.05.2023)

16. Копієвська О. Р. Культурна функція держави в контексті національного державотворення : монографія. Київ : Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2010. 272 с.

17. Креативні міста: методичні рекомендації щодо приєднання українських міст до Мережі креативних міст ЮНЕСКО/ Міністерство Культури України. Київ, 2019. 13 с. URL: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/403/city.pdf>

18. Панченко В. Методи включення України до єдиного інформаційного та культурного простору. *Модернізаційні процеси*

державного та муніципального управління : матеріали МНПК. 2014. № 2. С. 168–169.

19. Паюк С. Соціальний діалог як інструмент взаємодії громадянського суспільства і держави. Національна служба посередництва і примирення. 2019. URL: <https://nspp.gov.ua/home/struktura-nspp-8/struktura-nspp-12/10556-sotsialnyi-dialoh-iaк-instrument-vzaiemodii-hromadianskoho-suspilstva-i-derzhavy> (дата звернення: 13.05.2023)

20. Степанова, О. Концептуальні засади розвитку і становлення національного культурного простору України : монографія. НПУ Драгоманова : Київ, 2017. 416 с.

21. Стратегія розвитку культури України 2015–2025 р.Робоча група «Культура-2025. Платформа для змін». URL: https://undiasd.archives.gov.ua/doc/news/2015_07_15/2015_07_15_02.pdf (дата звернення: 12.05.2023).

22. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони № 984_011 від 21.03.2014 р. (ред. від 30.11.2015). *Відомості Верховної Ради*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 14.05.2023).

23. Про стратегію сталого розвитку Україна-2020: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (дата звернення: 15.05.2023).

24. Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння створенню єдиного культурного простору України : Указ Президента України від 31.05.2018 р. № 156/2018 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156/2018#Text> (дата звернення: 13.05.2023).

25. Хлебосолов І. Теоретико-методологічні засади державного регулювання національного культурного простору. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*. 2017. С. 22–30.

26. Чернець В. Г. Держава і культура : онтологічний аспект. *Вісник ДАКККиМ*. 2012. № 4. С. 3–7.

27. Ahearne, J. *Government through Culture and the Contemporary French Right*. Palgrave Macmillan, 2014. 193 p.

28. Communication from the EC to the EP, the European Council, the EESC and CoR on a European Agenda for Culture in a globalizing world COM/2007/0242 final from 10.05.2007. *EurLex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?qid=1598955769302&uri=CELEX:52007DC0242> (дата звернення: 16.05.2023).

29. Communication from the EC to the EP, the European Council, the EESC and CoR A New European Agenda for Culture COM 2018/267 final from 22.05.2018. *EurLex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1527241001038&uri=COM:2018:267:FIN> (дата звернення: 16.05.2023).

30. Communication from the EC to the EP, the European Council, the EESC and CoR A Union of Equality : Gender Equality Strategy 2020–2025 COM/2020/152final. *EurLex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0152> (дата звернення: 17.05.2023).

31. Constitute. France's Constitution of 1958 with Amendments through 2008. Constitute, 2022. URL: https://www.constituteproject.org/constitution/France_2008.pdf?lang=en (дата звернення: 10.05.2023).

32. Council conclusion on the Work Plan for Culture 2019–2022 ST/14984/2018/INIT from 21.12.2018. *EurLex*. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018XG1221\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018XG1221(01)) (дата звернення: 15.05.2023).

33. Council of Europe (EU). The COMUS (Community-Led Urban Strategies in Historic Towns). Council of Europe official website. URL: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/comus/> (дата звернення: 16.05.2023)

34. European Commission. Strategic framework for the EU's cultural policy. EU official website. URL: <https://culture.ec.europa.eu/policies/strategic-framework-for-the-eus-cultural-policy>

35. European Commission. Creative Europe Programme. EU official website. URL: <https://culture.ec.europa.eu/creative-europe> (дата звернення: 17.05.2023).

36. EC staff working document Accompanying to the Communication from the EC to the EP, the European Council, the EESC and CoR on a European Agenda for Culture in a globalizing world SEC/2007/0570 from 10.05.2007. *EurLex*. URL: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?qid=1598955769302&uri=CELEX:52007SC0570> (дата звернення: 20.05.2023).

37. Durrer, V., Miller, T., O'Brien, D. The Routledge Handbook of Global Cultural Policy. Routledge, 2019. 668 p.

38. France. Heritage code (consolidated version as of 25.11.2018). *WIPO IP Portal*. URL: <https://wipolex.wipo.int/en/legislation/details/18525> (дата звернення: 19.05.2023).

39. French Penal Code. Version from 01.09.2022. *Legifrance*. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006070719>

40. French General Code of Public Property. Version from 01.01.2022. *Legifrance*. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEX000006070299> (дата звернення: 01.05.2023).

41. French Customs Code. Version from 18.09.2022. Legifrance. URL <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006071570/> (дата звернення: 21.05.2023).

42. French Civil Code. Version from 01.09.2022. Legifrance. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006070721> (дата звернення: 19.05.2023).

43. Francioni, F., Vrdoljak, A. F. The Oxford Handbook of International Cultural Heritage Law. Oxford University Press, 2020. 1088 p.

44. HRDFD Docudays UA & OSIFE. See Ukraine Initiative (2018). Docudays & OSIFE Initiative official lwebsite. URL: <http://seeukraine.docudays.ua/about> (дата звернення: 22.05.2023).

45. International Cultural Diversity Organization (ICDO) : Development. URL: <https://www.icdo.at/what-do-we-do/#development> (дата звернення: 18.05.2023).

46. JOINT Communication to the EP and the Council Towards and EU strategy for international cultural relations JOIN/2016/029 final. *EurLex*. URL: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=JOIN%3A2016%3A29%3AFIN> (дата звернення: 06.05.2023).

47. Kulturstiftung des Bundes. 7th Children to the Olympus! Congress, 2015. *KDB* official website. URL: https://www.kulturstiftung-des-bundes.de/en/programmes_projects/heritage_and_education/detail/7th_children_to_olympus_congress.html (дата звернення: 17.05.2023).

48. Lahdesmaki, T. et al. Europe from Below : Notions of Europe and the European among Participants in EU Cultural Initiatives. Brill, 2021. 217 p.

49. Lahdesmaki, T. et al. Creating and Governing Cultural Heritage in the European Union. Routledge, 2021. 300 p.

50. Levi – Strauss, C. Structural Anthropology. Inc. Publishers, New York, 1958. 410 p.

51. Littoz-Monnet, A. The European Union and culture. Manchester University Press, 2007. 189 p.

52. Mansell, R., Raboy, M. The Handbook of Global Media and Communication Policy. Blackwell Publishing Ltd, 2011. 579 p.

53. Marx, L. Exploring the configuration and strategies of interest groups in cultural policy making in Switzerland. *Kunst und Öffentlichkeit*, 2014. P. 267–282.

54. Menger, P. M. et al. European cultural policies and the “creative industries” turn. *Handbook of Research on Creativity*, Edward Elgar. 2013. № 32. 20 p.

55. Patel, K. K. The Cultural Policies of Europe : European capitals of culture and European Union since 1980s. Routledge, 2013. 240 p.

56. Publications Office of the EU. European Framework for action on cultural heritage, 2018. *POEU* official website. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5a9c3144-80f1-11e9-9f05-01aa75ed71a1> (дата звернення: 18.05.2023).

57. Sarikakis, K. *Media and Cultural Policy in the European Union*. Brill, 2015. 256 p.

58. Swiss Constitution. Version from 01.01.2000. The Federal Assembly The Swiss Parliament. URL: <https://www.parlament.ch/en/%C3%BCber-das-parlament/how-does-the-swiss-parliament-work/Rules-governing-parliamentary-procedures/federal-constitution> (дата звернення: 20.05.2023)

59. Swiss Federal Act on the Promotion of Culture 2009. Compendium (cultural policiesand trends). URL: https://www.culturalpolicies.net/country_profile/switzerland-1-1/ (дата звернення: 13.05.2023).

60. Swiss Language Act 2007 (Federal Act on the National Languages and Understanding between the Linguistic Communities). Version from 31.12.2009. The Federal Council (Federal Law). URL: <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2009/821/en> (дата звернення: 03.05.2023).

61. UNESCO. Cultural governance in Germany, 2012. UNESCO official website. URL: <https://en.unesco.org/creativity/policy-monitoring-platform/cultural-governance-germany> (дата звернення: 14.05.2023)

62. UNESCO. Culture for Development Indicators (CDIS). UNESCO official website. URL: <https://en.unesco.org/creativity/activities/cdis> (дата звернення: 17.05.2023)

63. van Der Ploeg, F. The making of cultural policy: A European perspective. *Handbook of the Economics of Art and Culture*. 2006. № 1. С. 1183–1221.

Information about the author:

Shostak Viktor Mychailovich,

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of the Cultural Studies

Lesya Ukrainka Volyn National University
13, Voli Ave., Lutsk, 43025, Ukraine